

AXSIKENT MEROSI: TURIZM, TA’LIM VA TARG‘IBOTNING INTEGRATSION RIVOJLANISHDAGI O‘RNI

Tillayev Bobomurod Abduvoxobovich

Namangan davlat pedagogika instituti

Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrası katta o‘qituvchisi

E-mail: bobomurodtillayev2@gmail.com

ORCID ID: 0009-0008-7847-3787

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21036316>

Annotatsiya: Mazkur maqolada Axsikent arxeologik yodgorligining tarixiy-madaniy meros sifatidagi ahamiyati, uning turizm rivojidagi o‘rni, ta’lim tizimidagi pedagogik imkoniyatlari hamda madaniy targ‘ibot vositasi sifatidagi funksiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida tarixiy manbalar, arxeologik tadqiqotlar natijalari, ilmiy adabiyotlar va zamonaviy turizm strategiyalari asosida Axsikentning mintaqaviy va milliy taraqqiyotdagi roli o‘rganildi.

Kalit so‘zlar: Axsikent, madaniy meros, arxeologiya, turizm, ta’lim, targ‘ibot, tarixiy yodgorlik, Farg‘ona vodiysi.

НАСЛЕДИЕ ОССИКЕНТА: РОЛЬ ТУРИЗМА, ОБРАЗОВАНИЯ И ИНФОРМАЦИОННО-ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ В ИНТЕГРАЦИОННОМ РАЗВИТИИ.

Аннотация: В данной статье анализируется значение археологического памятника Ахсикент как историко-культурного наследия, его роль в развитии туризма, его педагогический потенциал в системе образования и его функции как средства культурного продвижения. В ходе исследования роль Ахсикента в региональном и национальном развитии изучалась на основе исторических источников, результатов археологических исследований, научной литературы и современных стратегий развития туризма.

Ключевые слова: Ахсикент, культурное наследие, археология, туризм, образование, продвижение, исторический памятник, Ферганская долина.

THE LEGACY OF OSSIKENT: THE ROLE OF TOURISM, EDUCATION AND OUTREACH IN INTEGRATION DEVELOPMENT.

Abstract: *This article analyzes the significance of the Akhsikent archaeological site as a historical and cultural heritage site, its role in tourism development, its pedagogical potential in the education system, and its functions as a means of cultural promotion. The study examines Akhsikent's role in regional and national development based on historical sources, archaeological research, scientific literature, and contemporary tourism development strategies.*

Keywords: Akhsikent, cultural heritage, archaeology, tourism, education, promotion, historical site, Fergana Valley.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida tarixiy-madaniy meros obyektlarini asrash, ulardan samarali foydalanish va kelajak avlodlarga yetkazish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. O‘zbekiston hududida joylashgan ko‘plab arxeologik yodgorliklar orasida Axsikent alohida o‘rin tutadi. Mazkur yodgorlik Namangan viloyatining To‘raqo‘rg‘on tumanida joylashgan bo‘lib, qadimgi Farg‘ona davlatining yirik siyosiy va iqtisodiy markazlaridan biri hisoblangan. Tarixiy manbalarda Axsikent IX–XIII asrlarda Farg‘ona vodiysining poytaxti sifatida tilga olinadi.

Axsikent Buyuk Ipak yo‘lining muhim nuqtalaridan biri bo‘lib, Sharq va G‘arb o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalarning rivojlanishida muhim rol o‘ynagan. Shahar metallurgiya, hunarmandchilik va savdo markazi sifatida tanilgan. Arxeologik tadqiqotlar davomida topilgan metall eritish pechlari va po‘lat ishlab chiqarish izlari Axsikentning o‘rta asrlardagi yuksak texnologik taraqqiyotga ega bo‘lganligini tasdiqlaydi. Tadqiqotning maqsadi Axsikent merosining turizm,

ta’lim va targ‘ibot sohalaridagi ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish va uning istiqbolli rivojlanish yo‘nalishlarini aniqlashdan iborat.

Adabiyotlar sharhi

Axsikent tarixi va arxeologiyasiga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlar orasida B. Matboboyev, A. Anorboyev, V. Bartold va boshqa olimlarning ishlari muhim ahamiyatga ega. Ularning tadqiqotlarida shaharning tarixiy taraqqiyoti, urbanistik tuzilishi va iqtisodiy hayoti yoritilgan. So‘nggi yillarda olib borilgan qazishmalar natijasida Axsikentda yer osti inshootlari, suv ta‘minoti tizimlari, mudofaa devorlari hamda Qoraxoniylar davriga oid noyob arxitektura qoldiqlari aniqlangan. 2024-yilda olib borilgan arxeologik tadqiqotlar davomida qadimiy zinapoyalar, yerosti yo‘laklari va isitish tizimlari topilganligi shaharning muhandislik salohiyati yuqori bo‘lganligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda tarixiy-qiyosiy, tahliliy va tizimli yondashuv metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini madaniy merosni boshqarish, turizm geografiyasi va tarixiy pedagogika konsepsiyalari tashkil etdi. Ma’lumotlar bazasi sifatida arxeologik tadqiqotlar hisobotlari, ilmiy maqolalar, davlat dasturlari va turizm rivojiga oid normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi.

Natijalar va muhokama

Axsikentning tarixiy-madaniy ahamiyati

Axsikent qadimgi Farg‘onaning eng yirik shaharlari qatoriga kirgan. Tadqiqotchilar fikriga ko‘ra, shahar miloddan avvalgi III asrdayoq shakllangan bo‘lib, IX–XII asrlarda o‘z taraqqiyotining eng yuqori cho‘qqisiga erishgan. Shahar ark, shahriston va rabod qismlaridan tashkil topgan bo‘lib, rivojlangan mudofaa tizimiga ega bo‘lgan. Axsikent metallurgiya markazi sifatida ham mashhur bo‘lgan. Ayrim manbalarda bu yerda yuqori sifatli tigel po‘lati ishlab chiqarilgani qayd etiladi. Ushbu holat shaharning Markaziy Osiyodagi yirik sanoat markazlaridan biri bo‘lganligini ko‘rsatadi.

Axsikent va turizm rivoji

Madaniy turizm bugungi kunda dunyo turizm bozorining muhim segmentlaridan biri hisoblanadi. Axsikentning turistik salohiyati uning boy tarixiy merosi va arxeologik qiymati bilan belgilanadi. So‘nggi yillarda Axsikent arxeologik bog‘i, muzey va rekreatsion hududlarni rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Hududda sayyohlar uchun infratuzilma yaratish, muzey ekspozitsiyalarini boyitish va ekskursiya xizmatlarini takomillashtirish ishlari olib borilmoqda.

Axsikent asosida quyidagi turizm yo‘nalishlarini rivojlantirish mumkin:

- madaniy turizm;
- arxeologik turizm;
- ilmiy turizm;
- ichki turizm;
- ta’limiy ekskursiyalar.

Ta’lim tizimidagi ahamiyati

Axsikent merosi ta’lim tizimida katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Tarix, arxeologiya, madaniyatshunoslik va turizm yo‘nalishlarida tahsil olayotgan talabalar uchun yodgorlik amaliy laboratoriya vazifasini bajaradi. Tarixiy obyektlarga tashkil etilgan ekskursiyalar yoshlarning tarixiy tafakkuri va milliy o‘zligini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, Axsikent bo‘yicha virtual ta’lim platformalarini yaratish zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishga imkon beradi.

Targ‘ibot va madaniy diplomatiya

Axsikentning xalqaro miqyosdagi targ‘iboti O‘zbekistonning madaniy diplomatiyasi uchun muhim vosita hisoblanadi. Yodgorlikning xalqaro turizm xaritalarida faol targ‘ib qilinishi xorijiy sayyohlar oqimini oshirishga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar asosida 3D modellar, virtual muzeylar, QR-kod tizimlari va multimedia mahsulotlarini yaratish orqali Axsikent haqidagi ma’lumotlarni keng auditoriyaga yetkazish mumkin.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, Axsikent O‘zbekistonning eng muhim tarixiy-madaniy meros obyektlaridan biri hisoblanadi. Uning turizm, ta’lim va targ‘ibot sohalaridagi salohiyati juda yuqori.

Axsikentni rivojlantirish bo‘yicha quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Turistik infratuzilmani yanada kengaytirish;
2. Oliy ta’lim dasturlariga Axsikent bo‘yicha maxsus kurslarni kiritish;
3. Virtual muzey va 3D rekonstruksiya loyihalarini yaratish;
4. Xalqaro ilmiy konferensiyalar tashkil etish;
5. Xorijiy turizm bozorlarida Axsikent brendini targ‘ib qilish.

Natijada Axsikent merosi nafaqat tarixiy yodgorlik sifatida, balki hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim resurs sifatida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Asqarov A. O‘zbekiston tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
2. Matboboyev B. Axsikent – Farg‘onaning qadimiy poytaxti. – Toshkent, 2017.
3. Anorboyev A. Farg‘ona vodiysi arxeologiyasi. – Toshkent: Fan, 2008.
4. O‘zbekiston Respublikasi Hukumat portalı – Axsikent arxeologik yodgorligi
5. Namangan viloyati rasmiy portalı – Aksikent Archaeological Site
6. UzDaily – Axsikentdagi noyob topilmalar haqida maqola
7. Fergana Valley CTN – Aksikent tarixi va madaniy merosi